

הצעה לפתרון בחינת הבגרות בגיאוגרפיה
נתי"ב

מועד קיץ תשע"ה 2015

סמל שאלון 057102

הפתרון נכתב על ידי

אמנון אפשטיין, אהוד אלדר ודניאל גור-אריה

מצוות מורי רשת החינוך אנקורי

המורים שפתרו את הבחינה מחכים לכם פה

www.ankori.co.il/ask

1. מיקום ועיצוב נוף.

- א. אתיופיה נמצאת במרכז חלקה המזרחי של היבשת, באזור המכונה "קרן אפריקה". נקודת ציון : קווי אורך 33-47 מזרח, קווי רוחב 5-15 צפון. מסביבה: אריתריאה מצפון, סודאן במערב, קניה מדרום, סומליה ממזרח וגייבוטי מצפון-מזרח.
- ב. אתיופיה שוכנת בסמיכות למיצר באב אל מאנדב ("שער הדמעות") שמפריד בין אפריקה לאסיה ושולט על הדרך הימית בין המפרץ הפרסי לתעלת סואץ. מי ששולטת על המייצר שולטת על אספקת נפט וסחורות בציר ימי חשוב זה. אתיופיה לא מפיקה תועלת מהיתרונות הכלכליים של באב אל מאנדב כיוון שאינה נמצאת על קו החוף, סומליה וגייבוטי הן שיושבות שם, לאזור יש רגישות ביטחונית רבה.
- ג. התופעה הגיאולוגית העיקרית שעיצבה את הנוף באתיופיה היא תנועת לוחות טקטוניים, ישנן רעידות אדמה על פי תנועת ההחלקה. באתיופיה עובר השבר הסורי – האפריקאי ולכן היא שופעת בהרי געש ובאזורים מכוסי סלעים וולקניים, כמו כן הטופוגרפיה בה הררית.

שאלה 2 – הנילוס הכחול

- א. הנילוס הכחול יוצא מימת טנה שגובהה כ 1800 מטר , הוא זורם לכיוון דרום מזרח באזור הררי גבוה , אחר כך האפיק משנה את כיוונו לכיוון דרום, ומשם לכיוון מערב, גובה ההרים הולך ויורד עם כיוון הזרימה , מכאן הוא זורם לכיוון צפון מערב ברמה שטוחה המשתפלת לאזור מישורי עד שהנהר נפגש עם הנילוס הלבן בחרטום בירת סודן.
- ב.
- 1) ההידרוגרף מראה שכמות המים של הנילוס הלבן בחודשי החורף דצמבר עד ינואר נעים בין 200 ל 500 מיליון ממ"ק, לקראת חודשים אפריל עד יוני כמות המים הולכת וקטנה כך שעונת השפל היא בחודשי האביב. ביולי ההידרוגרף מראה על עלייה חדה בכמות המים עד שהוא מגיע לגאות בחודש ספטמבר, לקראת סוף הקיץ. בחודש אוקטובר מתחילה ירידה בכמות המים.
- 2) האקלים המונסוני הכולל גשמי קיץ משפיע על משטר הזרימה בכך שהוא קובע את עונת הגאות בסוף הקיץ , ואילו השפל הוא בחודשי האביב והחורף. יש לציין שלוקח כחודש עד שהמים מגיעים לנילוס במצרים , לכן הנילוס הכחול המספק 82% ממי הנילוס במצרים קובע את עונת הגאות לאורך תוואי הנהר.

ג. מצרים מסכימה לאפשר לאתיופיה לבנות סכר הידרואלקטרי על מנת שהוא יהווה זרז פיתוח לתעשייה באתיופיה, ובכך לצמצם את הסכנה בעימות פוליטי בין שתי המדינות לאור החלוקה הלא שווה של המים ביניהן.

מצרים מתנגדת להקמת סכר למטרות נוספות משום שהדבר עלול לפגוע בה מאוד לאור העובדה שצריכת המים בה גבוהה מאוד עקב הריבוי הטבעי הגבוה, ולאור העובדה שהאקלים בה הוא מדברי לחלוטין בעוד שלאתיופיה יש אזורים רבים המקבלים כמויות גשמים גדולות בהשפעת האקלים המונסוני.

3.אדיס אבבה

א. גורמי מיקום של אדיס אבבה.

- מרכז המדינה – מספק נגישות שלטונית.
- אזור אקלימי גשום ונוח.
- גבוה, ליד הר אנטוטו, רמה שטוחה המאפשרת צומת דרכים מרכזי.

ב. על פי הגרף, אדיס אבבה מתפתחת במהירות.

מ-1984 עד 1994 היא גדלה ב-0.8 מיליון תושבים.

מ-1994 ועד 2007 היא גדלה ב-0.4 מיליון.

מ-2007 ועד 2013 היא צרפה עוד 0.4 מיליון נפשות.

סה"כ מ-1994 ועד 2013 העיר הכפילה את עצמה תוך כ-16 שנים כשנראה שקצב הגידול בה הולך ומואט.

הגורמים לגידול זה באוכלוסיית העיר הם:

- הגירה מהכפר אל העיר הגדולה.
- ריבוי טבעי גבוה בעיר.

ג. קשיים שעלולים להיווצר במרחב העירוני של אדיס אבבה בעקבות השינוי בגודל אוכלוסייתה:

- הפסקות חשמל
- הפסקות מים
- שכונות פלישה ענקיות כתוצאה ממחסור בדיוור/אפשרות כלכלית לרכוש דירה.
- פגיעה ביציבות השלטונית עקב תסכול של האוכלוסייה.

4. חקלאות ופיתוח כלכלי

א. על פי התמונות ניתן לראות מאפיינים של חקלאות פרימיטיבית ומיושנת.

בתמונה 1 -רואים אזור של מרעה ובו משק בעלי חיים הכולל כבשים ובקר.

בתמונה 2 ותמונה 3 רואים שיטות עבודה ועיבוד מיושנות מאוד, מחרשה רתומה לשני שוורים ללא שימוש במיכון מודרני, בתמונה 3 רואים קטיף של תוצרת חקלאית בעבודת ידיים מאומצת.

על פי תמונות אלה ניתן לקבוע כי החקלאות היא ברמה נמוכה מאוד המאפיינת מדינה לא מפותחת.

ב. החקלאות ממערב לקו האורך 40 מאופיינת בגידולים טרופיים הכוללים קפה וקקאו ואילו החקלאות ממזרח לקו האורך הזה מאופיינת באוכלוסייה נוודית העוסקת בגמלים וצאן.

הגורם המרכזי להבדלים בין אזורים אלו הוא שממזרח לקו האורך 40 שורר אקלים מדברי חם ויבש עם אדמות בלתי פוריות, מדבר בצל גשם. ואילו מערבה לקו אורך זה שורר אקלים מונסוני עתיר בגשמים.

ג.

- מקורות מים רבים בימת טנה ובנילוס הכחול הניתנים לשימוש לטובת השקיה חקלאית, והקמת סכר המאפשר הרחבת שטחי החקלאות, והקמת מפעל הידרואלקטרי.
- גידולי חקלאות טרופיים כמו קפה וקקאו שניתן לייצא אותם למדינות המערב ו/או לייצר מוצרי מזון מהם בתוך אתיופיה.
- מחצבים הכוללים מתכות יקרות אותן ניתן לנצל לפיתוח תעשיית תכשיטים יקרים.

5. אוכלוסייה

א. מבנה הגילאים באתיופיה הוא של מדינה לא מפותחת, מדינה שנמצאת בשלב השני של מודל התמורה הדמוגרפית.

הריבוי הטבעי במדינה גבוה וניתן לראות זאת בחלקה התחתון של הפירמידה, בה בכל שכבת גיל נוספים עוד ועוד ילדים.

אוכלוסיית הצעירים במדינה (0-14) מונה מעל 40%! מתושבי המדינה. כמות גדולה כזאת של אוכלוסייה תלויה יוצרת בעיה קשה לאוכלוסייה היצרנית (15-64) הנאלצת לשאת אותה על כתפיה מבחינה כלכלית, וחברתית. בקצה העליון של הפירמידה אחוז קטן של מבוגרים עקב תוחלת חיים נמוכה במדינה.

ב. על פי הפירמידה רמת הפיתוח של אתיופיה נמוכה. מדובר במדינה לא מפותחת.

ניתן להסיק זאת מהכמות של הצעירים במדינה, מעל 40%!, מכמות הזקנים הקטנה בראש הפירמידה (תוחלת חיים נמוכה) ומצורת הפירמידה עצמה – צורת פירמידה שבסיסה רחב עקב ריבוי טבעי גבוה.

ג. סיבות לירידה בשיעור הפרייון – שיפור במעמד האישה (השכלה, יציאה לעבודה), תיעוש המדינה, סבסוד אמצעי מניעה, תכנון משפחה.

סיבות לירידה בשיעור התמותה – חיסונים, הדברת מחלות (ריסוס נגד יתושים, הדברת עכברים), הקמת מרפאות ובתי חולים, שיפור בתזונה.